

O CONTRIBUȚIE FĂRĂ EGAL LA ÎMBOGĂȚIREA PATRIMONIULUI CULTURAL-ARTISTIC AL ROMÂNIEI: DESCHIDEREA, ÎN BUCUREȘTI, A CASEI MEMORIALE- MUZEU PICTOR ALEXANDRU ȚIPOIA (1914-1993)

*George Tzipoia*¹

Abstract: The dramatic changes in the political regime of Romania, after World War II, has generated, among others, a reconfiguration of artistic values according to new ideological standards. Thus, many important artists were marginalized - it is the case of Alexandru Țipoia, whom the Interwar press considered one of the most representative young painters, who underwent years of vicissitudes during the Communist period. Strongly believing in their forerunner's art, the Tzipoia family - his son, daughter in law and niece, all three artists in their turn - have restlessly tried to rebuild Alexandru Țipoia's cultural fame, while remaking his creative environment in a memorial house. The article presents a part of the difficulties they have encountered in this respect.

Keywords: Memorial museum, donation, painting.

Odată cu re-deschiderea, în București, după 42 de ani, de către Academia Română, pe data de 27 noiembrie 2019, a Muzeului George Oprescu, pictorul George Tzipoia și familia lui au deschis oficial, în ziua de 4 noiembrie 2019, după un sfert de secol de la moartea tatălui său, Casa memorială - muzeu pictor Alexandru Țipoia.

În ziarul *Universul*, nr. 30, de joi 1 februarie 1940, în cronică sa despre *Grupul Plastic*, George Oprescu scria despre artistul nostru astfel: *...Alexandru Țipoia se separă ceva de ceilalți, prin crezul ca și prin coloritul său. I-a rămas de la ceea ce se numea „tendință modernistă”, o nevoie de simplificare, de reducere a compoziției la câteva planuri, de despuire a ei. Ca o compensație, el oferă armonii sonore, intens colorate, în care un roșu saturat dă tonul. Câteva naturi moarte sunt cât se poate de atrăgătoare. Bine puse în cadru, simple, ele ne vorbesc convingător prin acordul cald al tonurilor. Că această simplificare a obiectelor este vroită, se vede bine atunci când comparăm tablourile cu cele câteva desenuri, mult mai complete, spiritual văzute și dând impresia spontaneității.*

Acest prim paralelism între cele două lăcașuri de cultură și focare de spiritualitate artistică, Muzeul George Oprescu și Casa memorială Alexandru Țipoia, l-am făcut pentru a lega, fie și prin cuvânt, o lume a spiritului apusă, care a existat în trecutul nostru și care astăzi încearcă cu disperare să renască, contra tuturor piedicilor și a indiferenței naționale instituționalizate. A dori să lăși

---

1. **George Tzipoia** a fost elev al lui Traian Brădean (la Facultatea de Arte Plastice a Institutului Pedagogic din București). Membru U.A.P. din 1974. A emigrat în Elveția, în 1982. A înființat Fundația Pictor Alexandru Țipoia. Este membru al Société Mutuelle Artistique din Geneva, al Société Suisse des Beaux-Arts, al Société des Peintres, Sculpteurs et Architectes Suisses. Între realizările sale, alături de participări la expoziții personale sau de grup, se numără editarea a numeroase albume dedicate operei părintelui său, pictorul Alexandru Țipoia, căruia i-a organizat expoziții retrospective.

națiunii din care faci parte, deci țării tale, propriile valori cultural-artistice cele mai reprezentative, patrimoniul personal, familial, care este în același timp și patrimoniu național, este întotdeauna ceva imposibil de realizat într-o societate măruntă, cu vederi înguste, fără nevoi de calitate spirituală. Iar atunci când totuși o inițiativă particulară reușește ceva pe cont propriu, fără niciun ajutor din partea Statului, cu toate că de această reușită beneficiază întreaga societate românească, aceasta trebuie să fie rezultatul unei voințe, perseverențe și motivații cu totul ieșite din comun, rezultatul unor eforturi și jertfe personale peste măsură de dificile în raport cu scopul nobil al proiectului propus.

Și asta pentru că Statul, prin mărunții și vremelnicii lui funcționari superiori la nivel decizional, parcă este menit să descurajeze și împiedice orice inițiativă privată, să descurajeze pe oricine s-ar încumeta să spere la un asemenea nobil gest civic.

Meritul principal al reușitei noastre constă în primul rând în a nu fi lăsat să se destrame lucrul cel mai prețios și anume nucleul artistic patrimonial familial.

Faptul de a avea strânse laolaltă în însăși casa artistului, acolo unde acesta a trăit și a creat toată viața, opere, lucrări de referință, pictură, grafică, sculptură, artă decorativă, ceramică, documente și colecții diverse, albumele de artă ale pictorului, mobilierul de epocă al casei, toate acestea la un loc, atestă parcursul unei mari conștiințe artistice necunoscute, refac parcursul unei întregi epoci, a evoluției cultural-artistice a acesteia la nivel național. Altfel, răspândite prin vânzări, în cele patru vânturi, așa cum am fost adesea sfătuiți de oficiali, (i)responsabili culturali ai bravei noastre națiuni, ansamblul lucrurilor nu ar mai putea depune nicio mărturie de coagulare a unei conștiințe artistice la nivel național.

Este locul să amintesc un citat din Nicolae Iorga, care spunea: *Noi am fost un popor care n-am știut cu ce să ne mândrim, și erau lucruri cu care am fi putut să ne mândrim și am crezut că ne putem mândri cu lucruri care, privite bine, contribuie să ne umilească.*

Ceea ce ne caracterizează ca națiune este sărăcia endemică în lăcașuri de artă și cultură. Câte muzee și colecții, câte case memoriale ale marilor noastre personalități artistice care au creat și îmbogățit spiritualitatea românească, avem la nivel național?

România, țară mare și importantă a Europei, nu se poate mândri, pentru a nu lua decât un exemplu, cu ceea ce se măndrește Italia, Bucureștii nu sunt Roma, tot așa cum cel mai important muzeu al Bucureștilor, operă a unei persoane particulare, Muzeul Zambaccian, construit după 1940 și deschis publicului în 1947, nu este nici Villa Borghese, alcătuită încă din 1606, nici Galeria Palatului Doria Pamphilij, începută și ea în 1601 și continuată între 1731-1734, nici Galeria Palatului Colonna din Roma, cea mai mare Galerie particulară începută la mijlocul secolului XVII, cu capodopere ale Renașterii, de referință mondială. La noi, în România, totul este în miniatură, pe măsura dimensiunilor noastre, ca națiune și în egală măsură a dimensiunilor noastre spirituale.

În București, în cartierul Cotroceni, nu foarte departe de Palatul cu același nume, Muzeul George Oprescu se învecina cândva cu Muzeul Memorial Dimitrie și Aurelia Ghiață și cu Colecția Alexandra și Barbu Slătineanu, ambele dislocate și dispărute din locurile lor de origine, pretextul fiind, așa cum a fost și cu Casa-muzeu pictor Gheorghe Tatarescu, cutremurul din 1977, pentru a li se șterge urma. Așa s-a întâmplat și cu Muzeul Toma Stelian, la care George Oprescu a fost director între 1931 -1942; la fel și cu Muzeul Simu, demolat la începutul anilor '60. Vedem cum, din păcate, în România nimic nu durează, totul trebuie să dispară cât mai curând posibil. De asta nu avem tradiția și contribuția marilor națiuni care au construit spiritul Europei. Noi ne subminăm și ne distrugem singuri, din inconștiență, nepăsare și prostie. Dar cine suntem acești „noi”? Trebuie să avem curajul a-i identifica și numi, căci tot *noi* i-am ales și desemnat prin procură, să ne reprezinte la cel mai înalt nivel.

Lângă Palatul Cotroceni, vis-à-vis de intrarea sa principală, în blocul de locuințe din față se găsesc apartamentele, denumite „Case memoriale” ale poetului

Ion Minulescu cu soția sa, Claudia Millian, iar alături, vecin de apartament, cea a scriitorului Liviu Rebreanu. Într-o cameră mică a apartamentului Rebreanu, poeta Monica Pillat a putut beneficia de găzduirea patrimoniului cultural al familiei sale, recreând o atmosferă intimă, cu mobilier, obiecte de artă și documente aparținând lui Ion Pillat și Mariei Pillat-Brateș, Corneliei și lui Dinu Pillat.

În acest colț al Bucureștilor, ca de altfel în restul orașului, găsim nepermis de puține urme ale trecerii marilor noastre personalități artistice, ceea ce arată o cultură în profundă suferință.

Acestor foarte puține lăcașuri de cultură a venit să li se alăture, nu departe de Palatul Cotroceni, de fosta sa Gară Regală și de Statuia *Leul*, la zece minute de mers pe jos, Casa Memorială Alexandru Țipoia, din strada Lt. Aviator Gh. Caranda, nr. 79.

Casa-memorială, de fapt un mini muzeu, un Sanctuar al operei și al memoriei pictorului, este rezultatul unui drum anevoios, de un sfert de secol, străbătut „contra curentului”, de mine, de soția mea Victoria și de fiica noastră Diana, după moartea tatălui meu, la Geneva, în 1993.

Ca să fim și mai exacti, Casa memorială este în întregime rezultatul exilului familiei noastre, efort fără încetare timp de 25 de ani, după revoluția din 1989 și revenirea noastră în România, de a reabilita memoria și arta lui Alexandru Țipoia, unul din „*monștrii sacri*” ai artei românești. În tot acest sfert de secol ne-am luptat cu morile de vânt ale administrației cultural-naționale, Minister al Culturii – Primărie a Municipiului București, care nu au vrut să vadă și să știe despre ce este vorba în oferta noastră de Donație pentru România. Artistul este în continuare un creator puțin cunoscut în anvergura artei sale, în pofida atâtor manifestări expoziționale de prestigiu și a celor trei albume monografice ale operei pictorului, toate rod al muncii și al eforturilor familiei mele aflate în afara țării. Această necunoaștere în ansamblul ei se datorează până azi mai multor factori și anume:

1) Moștenirea regimului comunist, care l-a exclus de la notorietate în timpul vieții

Comparativ, spre deosebire de egalii săi de drept, Ciucurencu, Baba, Țuculescu, opera lui Alexandru Țipoia nu a fost reprezentată în expunerea permanentă a Galeriei Naționale a Muzeului de Artă al României până la căderea Comunismului, căci Consiliul Culturii și Educației Socialiste îi refuză, în 1978, artistului cererea de Expoziție Retrospectivă. De la redeschiderea Muzeului, în 2001, artistul are pe simeze doar o singură lucrare, făcând parte din vechile colecții regale ale Muzeului, un peisaj din 1941 *Stradă la marginea Bucureștilor*, pe când artistul avea 27 de ani, în timp ce evoluția gândirii sale plastice acoperă peste jumătate de secol. Iar aceasta, în pofida donației de șapte lucrări, făcută de familia mea Muzeului Național de Artă al României, în urma expoziției Retrospective Alexandru Țipoia din 18 februarie-31 martie 1998, ai cărei inițiatori și autori am fost.

Actualmente, niciun muzeu din România nu prezintă în expunere opere de Alexandru Țipoia. Necunoașterea corespunzătoare a creației artistului, moștenire a situației care se perpetuează încă din comunism, are repercursiuni asupra renumelui și drept consecință asupra aprecierii corecte a valorii operei sale.

2) Complexitatea ieșită din comun a operei

Alexandru Țipoia a fost un artist de o factură aparte a celor din epocă, un creator profund, un cercetător liber în creația sa, liber în gândire și acțiune, nu un producător în serie. Refuzând să meargă pe formula „*drumului bătătorit*”, a „*mersului stând pe loc*”, el a scăpat controlului pe care publicul dorește să îl exercite permanent asupra artistului. Ceea ce publicul nu recunoaște la o primă privire superficială, pentru el nu „reprezintă artă”, nu este interesant și nu îi reține atenția. Așa se explică faptul că tocmai ceea ce este mai valoros și unic în opera lui Alexandru Țipoia, în loc să fie apreciat în mod deosebit, pentru publicul nostru necultivat, funcționează ca piedică împotriva receptării calităților speciale, de concepție și de rafinament ale artei sale.

3) Superficialitatea și lipsa de interes a „specialiștilor” de a cunoaște în profunzime fenomenul artistic românesc și în particular opera lui Alexandru Țipoia

Până în momentul de față nu s-a scris o istorie adevărată a Artelor plastice românești și nu există un Muzeu de Artă modernă care să prezinte, comparativ, creația plastică românească începând din 1940 până la căderea Comunismului, în 1990. Este o întreprindere de mare anvergură, care cere o personalitate de excepție, cu mare putere de sinteză, care să își asume și responsabilități și riscuri enorme.

Când nu cunoști, n-ai cum să „re-cunoști”, să înțelegi și să poți emite judecăți de valoare - acesta fiind cazul tuturor istoricilor și criticilor de artă - căci niciunul nu s-a interesat să vină să vadă în mod direct, acasă la artist și să îi cerceteze opera în atelierul de creație, căci Alexandru Țipoia nu a avut atelier de creație, separat de casă, repartizat de Uniunea Artiștilor Plastici, precum artiștii bine văzuți de regim. S-a preferat soluția facilă, superficială, a cunoașterii „*după ureche*”, care a dus unde ne aflăm acum.

4) Lipsa de cultură a publicului românesc în ceea ce privește arta plastică și tot ce derivă din aceasta

În ciuda aparențelor, în pofida numărului mare de manifestări expoziționale, Bucureștii nu sunt un centru cultural-artistic efervescent, inspirator, creator de

înalță artă, iar calitatea și gustul publicului este, elegant spus, cel puțin îndoielnică. Neexistând public de calitate, nu există „cerere” de calitate și neexistând interes pentru spirit, arta românească se zbate și agonizează între amatorism și epigonism. Este un loc propice al „confuziei valorilor” în artă, confuzie atotputernică și generalizată, întreținută fie din ignoranță, fie deliberat, pentru manipulare în pur folos financiar, în toate domeniile vieții sociale din România. Este, poate, rezultatul marelui reușite a comunismului, a creării „omului nou”.

În acest context, cum poate supraviețui Arta? Cui se adresează Ea? Cine are nevoie de Ea?

Rafinatele calități intelectuale ale artei lui Alexandru Țipoia funcționează ca piedici pentru publicul românesc lipsit de instrucție și cultură. Creația sa fiind una din cele mai misterioase, mai secrete, mai neașteptate, căci artistul este unul total, imprezvizibil și incontrollabil din exterior, nu așa cum îl dorește publicul curent, știut și acceptat dinainte de a fi văzut, opera sa trebuie să fie penalizată prin devalorizare și excludere de la notorietate.

Cum toate aceste patru lipsuri se aliază și colaborează perfect erodând prestigiul unuia dintre artiștii cei mai importanți ai României, am considerat că refacerea și deschiderea Casei Memoriale-muzeu este singurul lucru pe care îl mai putem face înainte de „tragerea definitivă a cortinei”.

Chiar dacă, așa cum am arătat mai sus, orice reușită privată este sortită să dispară de pe Plaiurile Mioritice, pentru moment măcar, Casa memorială, prin ambianța ei de sfârșit de interbelic românesc, în care a trăit și creat Alexandru Țipoia, vine să suplinească carențele de care am vorbit mai sus și să pună în lumină o operă de excepție la cel mai înalt nivel artistic, contribuind la îmbogățirea patrimoniului cultural-artistic al României.